

S. XIII fou agregada al Zab tunisenc. Això no és àrabic, però deu ser bereber.

Poc competent com sóc en la lingüística d'aquesta família, no ho puc garantir, però ja vaig admetre-ho en *EntreDL* II, 231 (on es trobaran alguns detalls més); sense poder-ne trobar confirmació neta. Però sí que veig també que a Algèria s'usa com a NP *Bellezmi*, que pot ser l'adjectiu ètnic d'aquesta població, convertit en propi NP. Aqueixos adjectius nisba reculen l'accent a la síl·laba penúltima si és tancada: llavors hem de creure que d'aquest *bellezmi* ve el nom de la Fonteta de *Balle*m, de la Valldigna.

També hi ha motiu per creure que el mot s'havia convertit en un nom de planta. Perquè hi ha el fet que el vocabulari marroquí de Dombay i el lèxic algerià de Hélot coincideixen a donar-ho com a nom del vímet o vimenera («osier») en formes semblants: *baïlam* i *bilām*, aquell, i aquest (sense vocalitzar) *b-lym*. Són variants que es comprenen com a evolucions fonètiques del conegut *belezm-*, si concedim alguna ulterior llibertat en metàtesis, vocalització de la *z* i apòcope de la final àtona.¹ Ara bé és natural que una font vagi prendre nom de les vimeteres que hi creixen; i res no hi ha en tot això que s'oposi a derivar-ne el nom de la *Belerma* almeriana i del nostre *Balarma* (terres riques en corrents d'aigua i vimetar).

Tot amb tot, sembla força més ben fundada i versemblant aquesta etimologia bereber que la romànica *VAL LIS EREMA*. A favor del romànic no es pot al·legar l'ús de *La Balarma* amb article, que pot ser secundari en formes diverses; sobretot si fou *A(l)baläzma* amb article àrab, el qual fàcilment seria pres per la *a* de *(l)a b-*.

També convenç més que la tercera via (*c*), que no deixaré tanmateix d'exposar, car pot ser casual, però és notable la semblança amb el fr. *Belleme* poble del departament de l'Orne, i amb un famós monestir (el tan recordat i fantasiat per Rabelais). I el seu prototipus cèltic *Βελισσαμα*, ja esmentat per Ptolemeu etc.; per a aquest, i els altres de Marne i Aisne i *Balesmes* a l'Indre-et-Loir, i per als seus copiosos antecedents epigràfics de temps romans, a Gàl·lia, Britànnia, Itàlia i Galàcia, veg. abundoses dades en Holder (I, 386, III, 843; i Whatmough, *Dial. Anc. Gaul* I, pp. 17, 74, 85). També representat en una variant formativa *BELISNIA* i avui *Balerna*, a l'extrem Sud de la Suïssa italiana (cites en aquell treball meu). És evident que tot això és indoeuropeu, i en majoria cèltic (cf *BEL-* 'cremar' i els superlatius en *SAMA*), encara que la presència en el Ticino suggeriria extensió al sorotàptic.

Era temptador enllaçar el nostre *Balarma*/*Belerma* amb aquests nobles antecedents de l'Antiguitat; i no era absurd, vist que no manquen alguns celtismes esporàdics a la franja extrema O. del P. Val., desbordant de l'àrea fortament cèltica del baix Aragó; veg. els casos de *Bicorp*, d'*Alacant* i el grupet que he aplegat a propòsit de *Senaros* d'Alcúdia de Crespins. Però encara que Vallada ja no n'és lluny, el fet és que allò resta esporàdic i excepcional, dins el substrat ibèric, tan marcat tot el domini valencià. Renunciem-hi,

doncs. I també a relacionar-ho amb *La Suderma*, pda. d'Agullent, de la qual Em. Casanova ha donat una etimologia ben acceptable en la seva monografia local: s'hi ratifica ara, i és inconnectable amb *Balarma*.

¹ Certament res d'això és àrab ni s'hi pot derivar de cap arrel: veg. Dozy, *Suppl* I, 114-5. Els noms àrabs del vímet són ben diferents: *qadib* en *PAlc*, i en *RMa bibän* (42, 629) que deu ser mossàrab, de *VIMEN*. Tampoc és gens practicable entroncar-lo amb l'àr. *balas* 'figa, dàtil'; ni amb el nom del bàlsam, que apareix també en àr., només en formes en *-Isam* o semblants (no *-lasm*: Dozy); i és clar que no pot anar amb *balasän* 'saüquer, èvols' (tot això en Dozy, *l. c.*). És, doncs, ben lícit admetre que aquest nom de la vimenera i el NL africà *Belezma* deuen tenir un comú origen bereber.

Balàs (Estiula) i *Balasc*, V. *Belasc*

BALASSANÇ

Vell mas, i pagesia del te. Güel, prop de la frontera lingüística, entre l'Isàvena i l'Èsera, pron. *balasänth* (XIX, 23). Ja consta, repetit moltes vegades, en documentació de 996, per on veiem que tenia diverses terres conreades i església o gran capella: «Sancta Maria a *Balasanç*» «in villa *Gudel* --- uno kannamare in *Balasan* --- illum cannamare in *Balasanç* ---». «--- *Balasançii* ---» i encara algun altre cop amb *-ç* (SerranoS, *NHRBg.*, pp. 472-476). Abadal, tenint-ne en compte els manuscrits, després de descartar una variant mutilada *Abalanç*, que em mostrà en proves dels *Comt. de Pall. i Rbg.*, imprimí «in *Balasanb* --- ad *Sancta Maria Abalasanç* --- *Balasanç*» en doc. de l'a. 996 (núm. 316).

Hi ha certament un paral·lisme de forma amb *Calassanç*, que és uns 45 k. dret al S., ja en el límit Llitera-Ribagorça; el qual pot orientar-nos sobretot en la preferència de les variants, per més que la guia més segura és la forma recollida supra de la tradició oral.

Però a la llum de la comparació lingüística, i de la geog. topon., endevinem que aquí ja no hem de pensar en encreuaments àrabs, i que fem bé de pensar en els noms de substrat bascoide o basco-ibèric. I no resistir-nos a l'indici del *Balac* i del cast. *Velasco*, que hom està d'acord a relligar amb el nom basc del corb, *bela*: hi estem confortats per la topografia dels gegantins morros espadats, i estimbats còrrecs, que cauen immediatament damunt Güel i *Balassanç*.

Per al segon component no fa escrúpul pensar en el NP *Sanç*, NP que enlloc no es mostra en tanta densitat com a la zona ribagorçana i navarro-aragonesa, fins a combinar-se, en *Calassanç*, amb l'arabisme; i havent-se incorporat des d'antic al lèxic basc, per ventura podríem fins i tot admetre que llavors no hi hagué híbridisme.

De tota manera no perdem de vista que les consonants finals no es presenten uniformes en la transmissió antiga del nom: en un cas no hi ha més que la *-n*,